

Nyheter från Jugoslavien

- Porträtteringen av Serbien och serber i en svensk mediekontext

WILLIAM ŠOKČIĆ SUNDELL

LUNDS UNIVERSITET

För den som konsumerar medier är det näst intill oundvikligt att komma i kontakt med reportage från krigszoner. De finns i TV, radio, dagstidningar, i mobilens nyhetsflöde och på sociala medier. Exempel på konflikter som har fått stor mediauppmärksamhet under de två gångna årtiondena är Afghanistankriget, Irakkriget och det syriska inbördeskriget. I dagsläget behandlar majoriteten av nyhetsrapporter kriget i Ukraina. Den ryska invasionen av landet har inte bara har skördat människoliv, utan även lett miljontals människor på flykt och skapat stora politiska oroligheter världen runt. Enligt Förenta nationernas flyktingkommisariat beräknas sex miljoner ukrainska medborgare vara på flykt i Europa, varav cirka 56 000 oppflyktingar beräknas befinna sig i Sverige.¹ Konfliktens geografiska närhet till Sverige har även gett upphov till oro bland svenska medborgare och beslutstagare, den ryska invasionen står exempelvis som grund till beslutet om ett svenskt Natomedlemskap.² Detta är inte första gången i modern tid som ett storskaligt krig brutit ut i Europa, så var även fallet med Jugoslavien under 1990-talet. Konflikten varade mellan 1991 och 2001 och ledde till oroligheter på global nivå. Kriget, bombanfallen såväl som de etniska rensningarna, orsakade en humanitär kris vilket ledde till att 84 000 personer sökte asyl i Sverige 1992.³ Händelserna i Jugoslavien fick storskaligt global uppmärksamhet, både medialt och politiskt.

¹ UNHCR:s databas över ukrainska flyktingssituationen, <<https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>> (26/06 2023).

² Försvarsdepartementets utredning Ds 2022:7 "Ett försämrat säkerhetspolitiskt läge - konsekvenser för Sverige" <https://www.regeringen.se/contentassets/b33a04c7ad954881ad6a571dc8553dbe/ett-forsamrat-sakerhetspolitiskt-lage--konsekvenser-for-sverige_webb.pdf> (26/06 2023).

³ Migrationsverkets presentation av "historisk" invandring till Sverige, <<https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Pressrum/Vanliga-fragor-fran-journalister/Historik.html>> (26/06 2023).

Jag har många släktingar i Serbien. Hos dem finns en övertygelse om att Serbien betraktas som Europas svarta får av omvärlden. Detta påstående väckte mitt intresse och lade således grunden för detta arbete. Nedan följer en kvalitativ undersökning av hur Serbien porträtterades i Dagens Nyheter och Aftonbladet 1995 i samband med folkmordet i Srebrenica, samt 1999 då NATO:s bombningar av Jugoslavien tog plats.

Ett inkomplett Jag, stereotypiseringar och propagandakrig

I samband med de jugoslaviska krigen publicerade Maria Nikolaeva Todorova, professor emerita i historia vid University of Illinois, sin bok *Imagining the Balkans* som en reaktion på den aggressiva stereotypiseringen av området som uppstod i medier till följd av krigen. I introduktionen förekommer jämförelser med uppfattningen om Orienten, där Todorova betonar att den främsta skillnaden mellan Balkan och Orienten är att Balkan är ett fysiskt, avgränsat område inom Europa till skillnad från den något mer abstrakta Orienten. Balkans geografiska närhet till Västeuropa har enligt Todorova inneburit att området inte har betraktats som "den Andre", utan snarare som ett inkomplett Jag.⁴

I "A crisis of identity: Serbia at the end of the century" menar Thomas A. Emmert, professor i historia, att krigen lade grund för ett utbrett förakt gentemot serberna. Emmert hävdar att detta förakt inte enbart gjorde sig tydligt i massmediernas rapportering av krigen, utan även hos politiker. Emmert fokuserar främst på Västeuropas och USA:s porträttering av Serbien och serberna och menar att jämförelser med Nazityskland var vanligt förekommande samt att denna retorik användes för att rättfärdiga NATO:s bombningskampanj av Jugoslavien.⁵ Vidare påpekar Emmert att det även förekom större generaliseringar av det serbiska folket, där de porträtterades som mer mottagliga för våld än folk av andra nationaliteter. En

⁴ Maria Todorova, *Imagining the Balkans* (New York 1997) s. 18.

⁵ Thomas A. Emmert, "A Crisis of Identity, Serbia at the End of the Century", i Norman M. Naimark & Holly Case (red.), *Yugoslavia and its historian: Understanding the Balkan wars of the 1990s*. (Stanford 2003), s. 103.

av flera anledningar bakom denna tendens var att människor krävde enkla svar på komplexa frågor.⁶

Svenska mediers rapportering av krigen är förhållandevis utforskat. Det främsta arbetet består av en rapport utfärdad av Styrelsen för psykologiskt försvar från 1993, författad av journalisten Sören Sommelius. Här hävdar Sommelius att de politiska konflikter som lade grund för krigen i forna Jugoslavien till stor del berodde på den statliga nyhetsrapporteringen i främst Serbien och Kroatien. Sommelius menar att nyheterna i dessa två länder tog sig an formen av ultranationalistisk propaganda vilken verkade för att pådriva konflikterna ytterligare.⁷ Vidare betonar Sommelius att det "propagandakrig" som länderna tog del av skapade en obegriplig bild av krigen. Enligt Sommelius ledde detta till att man i svensk media ofta använde sig av paraplybegrepp som "serber" och "kroater" när man hänvisade till enskilda kriminella och fascistiska band. Inom ramen för denna undersökning användes främst paraplybegreppen "serberna", "serber" och "bosnienserber" för att beskriva enskilda krigsförbrytares handlingar i Srebrenica.

Folkmordet i Srebrenica

Folkmordet i Srebrenica ägde rum i Srebrenica i Bosnien och Herzegovina i juli 1995. Folkmordet utfördes under ledning av Ratko Mladić som tillsammans med sina bosnienserbiska militärförband tog livet av 8000 bosnisk-muslimska pojkar och män. Ett genomgående tema i rapporteringen av folkmordet är att bosnienserberna framställs som rebelliska och ovilliga att samarbeta. Både Dagens Nyheter och Aftonbladet målar upp två tydliga sidor av konflikten: serberna och FN. Något som återkommer vid flera tillfällen är hur bosnienserberna gång på gång har lyckats bevisa FN:s oförmåga att kontrollera situationen. Vidare råder även en trend att inte dra en gränslinje mellan bosnienserbiska militärförband, beslutstagare och civila. I en

⁶ Emmert (2003), s.103.

⁷ Sören Sommelius, *Mediernas krig i forna Jugoslavien*, (Stockholm 2003).

artikel i Dagens Nyheter 1995-07-13 beskrivs de bosnienserbiska styrkorna som en ostoppar kraft som kommer att fortsätta att ockupera områden tills att de stoppas: "De bosniska serberna ignorerar FN, de ger ultimatum till världssamfundet. De trotsar varningar från FN och möter varningarna med krav. På alla sätt har de bosniska styrkorna under de senaste månaderna demonstrerat FN:s maktlöshet".⁸ Serberna framställs här som särskilt brutala då författaren, Ingvar Oja, betonar serbernas förmåga att trotsa ett helt världssamfund i syfte att nå sina egna mål. Detta kan dels bero på en särskild hänsynslöshet hos serberna, dels en stor brist på kompetens från FN:s håll. Citatet målar även upp två ytterligare huvudsakliga sidor i konflikten: Serbien mot resten av världen.

Srebrenica var en av sex av FN:s så kallade "skyddade zoner". Att ett område var skyddat innebar att det skulle hållas fritt från alla former av väpnade attacker och fientliga handlingar.⁹ När Srebrenica föll till följd av bosnienserbiska aggressioner beskrivs det dels som ett bevis på FN:s misslyckande, dels som ett bevis på serbernas hänsynslöshet. I DN:s ledarsida 1995-07-13 beskrivs situationen som följande: "Det är djupt oroande att stormakterna med sina resurser inte har kunnat hejda bosnienserberna".¹⁰ I samma nummer finns även ett reportage från platsen, författat av Christian Palme. I reportaget beskriver Palme stämningen i Srebrenica till följd av dådet: "Vid de många vägspärrarna längs vägen möttes jag av soldaternas ilskena utbrott över Natos flygbombningar och på eftermiddagen, när det stod klart att Srebrenica hade fallit, en avmätt stolthet över att serberna ännu en gång tycks ha segrat över hela världen".¹¹ Från citaten ovan framgår användandet av paraplybegreppen "serber" och "bosnienserber" tydligt, någonting som Sommelius menar är ett genomgående drag i krigsrapporteringen. Användandet av begreppet "serber" kan riskera att sammanblanda krigsförbrytare med vanligt folk. Även detta citat pekar på framförandet av två tydliga

⁸ Ingvar Oja, "Bosnienserber ignorerar FN", *Dagens Nyheter (DN)* 12/07 1995.

⁹ Förenta Nationernas säkerhetsråd "Resolution 819", <[\(https://undocs.org/S/RES/819\(1993\)\)](https://undocs.org/S/RES/819(1993))> (07/07 2023).

¹⁰ Ledare, "Fredsstyrkorna mot väggen" *Dagens Nyheter (DN)* 13/07 1995.

¹¹ Christian Palme, "Muslimerna har ett medansvar". *Dagens Nyheter (DN)* 13/07 1995.

sidor i konflikten, i detta fall uttrycks detta ordagrant. Denna tendens kan kopplas till Thomas A. Emmerts argument kring hur människor kräver enkla svar på komplexa frågor. Med detta i åtanke, i samband med svårigheterna för journalister att skapa sig en ordentlig bild av konflikten, är det inte konstigt att konflikten målas upp på detta vis.

Aftonbladet delade Dagens Nyheters uppfattning att Srebrenicas fall var ett stort misslyckande för FN. Till skillnad från Dagens Nyheter tenderade dock Aftonbladet att använda sig av mer slagkraftiga rubriker i rapporteringen av folkmordet. I samband med Srebrenicas fall rapporteras följande i Aftonbladet: "VILKET NEDERLAG för FN. Vilket sammanbrott för fred och folkrätt. Ett mörkt ögonblick i Europas historia. [...] FN-styrkor som ger upp sina vapen och posteringar för en hord krigsförbrytare. [...] Ännu en gång etnisk rensning, detta fascistiska våld".¹² Det framgår tydligt från citatet ovan att beskrivningen av händelserna i Srebrenica som återges i Aftonbladet är betydligt mer känsloladdad än vad som återges i DN. Vidare förekommer liknelser med det fascistiska våld som utövades i Europa av nazisterna under andra världskriget. Under perioden förekommer liknande jämförelser ytterligare två gånger i Aftonbladet. I samband med de regelbundna krigsrapporterna återfinns i Aftonbladet 1995-07-14 en kort biografi över den f.d. generalen och senare dömda krigsförbrytaren Ratko Mladić¹³ under rubriken "Han är vår tids Hitler".¹⁴ Ytterligare ett exempel går att finna i Aftonbladet 1995-07-15 i en artikel med rubriken "En mors stora förtvivlan". I denna artikel skildrar Eva X Moberg sina möten med mödrar som flytt kriget i Bosnien. Med hänvisning till det etniska våld som tagit plats i Srebrenica skriver Moberg att "Bilderna är inte femtio år gamla - det händer nu".¹⁵ I Dagens Nyheter återfanns en liknelse med nazisterna under den undersökta perioden. I en artikel om serbernas intåg i Žepa, en by cirka 5 mil norr om Srebrenica liknas serbernas framfart vid tyskarnas under andra

¹² Ledare, "Den svarta dagen för FN och Bosnien" *Aftonbladet* 12/07 1995.

¹³ Malin Hansson, "Mladic döms till livstids fängelse för folkmord och brott mot mänskligheten" *Dagens Nyheter (DN)* 24/11 2012.

¹⁴ Wolfgang Hansson, "Han är vår tids Hitler" *Aftonbladet* 14/07 1995.

¹⁵ Eva X Moberg, "En mors stora förtvivlan" *Aftonbladet* 15/07 1995.

världskriget: "Den bosniska enklaven Žepa skyddas av höga berg som inte ens de tyska trupperna lyckades forcera under andra världskriget".¹⁶ Att etniska rensningar, krigsbrott och hänsynslösa generaler för tankarna till Nazityskland är mer förväntat än förvånande. Jämförelserna ligger även i linje med det som Thomas A. Emmert argumenterar för var förekommande i sin undersökning. Vidare förekommer användandet av paraplybegrepp i skildringen av tragedierna i Bosnien då militära förband, paramilitära enheter och krigsförbrytare benämns som "serber" och "bosnierserber" av Aftonbladet såväl som Dagens Nyheter. Lyckade serbiska militära offensiver framställs av båda tidningarna som en vinst för Serbien och det serbiska folket.

Användandet av paraplybegrepp kan återigen ha sin grund i den förvirring bland journalister som uppstod till följd av propagandakrigen i Jugoslavien som Sören Sommelius hävdar. Utan tillgång till adekvat information finns rimligtvis inget annat val än att koka ned kriget och dess aktörer till deras mest grundläggande beståndsdelar. Detta ledde till att politiker och journalister delade upp krigets aktörer i två tydliga sidor. Emmert betonar att serberna tilldelades rollen som Europas "pirajor" av framförallt politiker och journalister. Enligt Emmert grundade sig denna retorik i att våld och krig var en röd tråd i Serbiens kultur och förflutna, och att befolkning således är mer mottaglig för detta än i resten av Europa.¹⁷ Att sådana jämförelser blev vitt spridda och accepterade kan möjligtvis ha sin grund i att Serbien rent historiskt har betraktats som någonting beläget i Europas utkant och därav var kännedomen kring landet och dess befolkning förhållandevis låg. I Serbiens fall har landets främmande karaktärsdrag fått agera som förklaring för den otaliga mängd brott som begicks under krigen samtidigt som landets gemensamma drag med Europa har tonats ned, eller raderats helt i rapporteringen av konflikten.

¹⁶ "FN-soldater blir sköldar" *Dagens Nyheter (DN)* 19/07 1995.

¹⁷ Emmert (2003), s. 103.

Ett återkommande drag i rapporteringen om folkorden i Srebrenica är att Aftonbladet och Dagens Nyheter inte skiljer mellan serbiska auktoriteters handlingar och den serbiska civilbefolkningens uppfattning av krigen med undantag för en artikel. I Dagens Nyheter 1995-07-20 finns en artikel författad av Ulrika By, i vilken Bramislavu Lukic, en serbisk konstnär bosatt i Bosnien intervjuas. I intervjun betonar Lukic makthavarnas roll i skapandet och drivandet av konflikten. Med hänvisning till det etniska våldet i Bosnien påpekar han att makthavarna har varit så pass "förblindade av hat och politik att det inte går att backa längre".¹⁸ Här understryks även Lukic förakt gentemot propagandans roll i konflikthetsandet: "Brano Lukic vägrar att lyssna på propagandan. Han är serb, omringad av muslimer och de allra flesta är hans vänner".¹⁹ Artikeln är i sammanhanget trendbrytande och visar tydligt på en önskan hos By att försöka belysa de etniska relationernas komplexitet i forna Jugoslavien samt att tydligt skilja mellan beslutshavare, befolkningen och de olika etniciteter som befolkade landet.

NATO:s bombningar av Jugoslavien

Till följd av de jugoslaviska styrkornas etniska rensningar av albaner under Kosovokriget initierade NATO en flygbombningskampanj mot landet. Målet med bombningarna var bland annat att få Jugoslavien att dra tillbaka sina styrkor från Kosovo.²⁰ Kampanjen saknade dock helt och hållet stöd av FN, och med detta har den i kritikers ögon betraktats som en direkt kränkning av folkrätten.²¹ Efter krigsslutet har kampanjen även mötts av kritik från flera håll, där det främsta argumentet har varit att NATO avsiktligt attackerade civila mål.²² Med mottagandet i åtanke är det inte heller oväntat att bombningarna möttes av stor kritik från både Aftonbladet och Dagens

¹⁸ Ulrika By, "Konsten är att överleva". *Dagens Nyheter (DN)* 20/07 1995.

¹⁹ Ulrika By, "Konsten är att överleva". *Dagens Nyheter (DN)* 20/07 1995.

²⁰ Susan Fink Yoshihara, "Kosovo", i Derek S. Reveron & Jeffrey Stevenson Murer (red.), *Flashpoints in the War on Terrorism* (New York 2006) s. 67–68.

²¹ Steven Erlanger, "Rights Group Says NATO Bombing in Yugoslavia Violated Law" *The New York Times* 08/06 2000

²² "No justice for the victims of NATO bombings" av Amnesty International den 23 april 2009 <<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2009/04/no-justicia-victimas-bombardeos-otan-20090423/#:~:text=NATO%20officials%20confirmed%20to%20Amnesty.population%20and%20the%20armed%20forces>> (07/05 2021)

Nyheter. När de första bomberna föll över Jugoslavien 24 mars 1999 grundade sig oron hos Dagens Nyheter främst i hur detta skulle påverka den internationella politiken. I Dagens Nyheter 1999-03-24 uttrycker Bengt Albons en klar oro över hur bombningarna kan riskera att skapa ökade spänningar mellan västmakterna och Ryssland.²³ I Aftonbladet 1999-03-25 påpekar Wolfgang Hansson att det visserligen inte finns några andra alternativ än att bomba Jugoslavien, men att det fortfarande är skamligt att behöva bevittna flera civila dödsfall. Hansson uttrycker även ett visst medlidande med serberna: "Det blir inte lätt att övertyga det serbiska folket att bomberna inte är riktade mot dem utan deras ledare".²⁴ Från citatet ovan går det att i Aftonbladet urskilja en tydlig skiljelinje mellan det serbiska folket och dess makthavare. Även i Dagens Nyheter visar sig en sådan skiljelinje, där det tydligt skrivs att europeiska medborgare dödas förgäves och att "Milosevic och hans regim bär ansvaret".²⁵ I och med bombningskampanjens fortlöpande gör sig dock denna skiljelinje tydligast hos Dagens Nyheter där mer utrymme ges åt rapporteringen av hur den serbiska civilbefolkningen upplevde konflikten. När NATO bombade ett bostadsområde i den serbiska staden Surdulica 28 maj 1999 rapporterade Dagens Nyheter scenen i rätt ordalag: "Vi hittade ett barns huvud i en trädgård och många kroppsdelar i leran [...] Surdulica kommer nu bli känt som staden som förlorade sina barn".²⁶ I Dagens Nyheter påpekas även hur NATO:s bombningar har gjort det möjligt för den serbiska regimen att ytterligare censurera och förtrycka den opposition som fanns i landet.²⁷

Beskrivningar av serber som ondskefulla, hypernationalistiska rebeller verkar ha fasats ut åren efter folkmordet i Srebrenica, istället porträtteras serberna av båda tidningarna som vanliga människor som hamnat i korselden mellan sin egen hänsynslösa diktator och NATO. Dels riktas kritik mot Jugoslaviens dåvarande diktator Slobodan Milosevic och hans ovilja att möta Natos krav och dra tillbaka serbiska trupper från Kosovo. I

²³ Bengt Albons, "Alternativ saknas". Dagens Nyheter (DN) 24/03 1999.

²⁴ Wolfgang Hansson, "En tragisk repris av Gulfkriget" Aftonbladet 25/03 1999.

²⁵ "Bombningarna är en Europeisk tragedi" Dagens Nyheter (DN) 25/03 1999.

²⁶ Robert Fisk, "Staden som förlorade sina barn". Dagens Nyheter (DN) 29/04 1999.

²⁷ "Radiostation tvingades stänga". Dagens Nyheter (DN) 25/03 1999.

Dagens Nyheter frågar Bengt Albons sig själv "hur mycket förödelse regeringen är beredd att låta medborgarna stå ut med innan den går med på Natos krav".²⁸ I Aftonbladet 2 maj 1999 förhåller sig Jan Myrdal kritiskt till NATO:s agerande och anklagar organisationen för att föra ett imperialistiskt krig i Jugoslavien: "Inte heller förvånar det mig att Nato säger sig föra krig för höga ideals och mänskliga världens skull. Alla moderna krig - även Hitlers och Hirohitos, för att inte tala om Brezjnevs i Afghanistan - har officiellt förts i de ädlaste syften".²⁹ Nämnvärt är här att NATO har blivit föremål för jämförelser med fascismen och Nazityskland, inte serberna. Dagens Nyheter framför även stor kritik gentemot NATO:s agerande i Jugoslavien. Inför NATO:s 50-årsjubileum skriver Birger Schlaug följande i DN Debatt: "Nato fyller år. Fyrverkeriet består i att bomba Jugoslavien tillbaka till 1800-talet [...] Var det verkligen nödvändigt? Svaret måste bli nej. Var det verkligen rimligt? Svaret måste bli nej".³⁰

Det är svårt att säga säkert varför beskrivningarna av serberna har förändrats så pass radikalt mellan folkmordet i Srebrenica och NATO:s bombningskampanj i Jugoslavien. En möjlig anledning kan ligga i att effekterna av propagandakriget som beskrivs av Sommelius har fasats ut under krigets lopp och på så sätt minskat förvirringen som journalisterna upplevde. En ökad tillgång till information kan i detta sammanhang innebära möjliggörandet av en mer nyanserad rapportering om konflikten. Serbernas position mellan det europeiska och det icke-europeiska har också tonats ned, vilket b.l.a. framgår av artikeln "Bombningarna är en Europeisk tragedi" i Dagens Nyheter 1999-03-25, där serberna uttryckligen beskrivs som europeiska medborgare. Istället för att med paraplybegrepp beskriva Serbien och serberna som en monolit beskrivs nu det serbiska folket som en grupp människor som fallit offer för en maktkamp mellan sin egen diktator och makterna i väst. Serberna beskrivs som offer av både Aftonbladet och DN, och ingen av tidningarna ger uttryck åt något förakt gentemot det serbiska folket såsom beskrivet av Emmert.

²⁸ Bengt Albons, "Klen framgång för Nato" Dagens Nyheter (DN) 05/05 1999.

²⁹ Jan Myrdal, "Hur länge ska vi låtsas om kriget?" Aftonbladet 02/05 1999.

³⁰ Birger Schlaug, "Pinsamt Nato-fjäsk, Persson" Dagens Nyheter (DN) 30/04 1999.

Från främmande fiender till lidande medmänniskor

Det går att urskilja ett skifte i hur serberna porträtterades i svenska tidningar mellan folkmordet i Srebrenica och NATO:s bombningskampanj i Jugoslavien. Vid tiden då folkmordet i Srebrenica tog plats i tidningarna fick serberna anta en tydlig antagonistisk roll. De porträtterades som våldsbenägna, trotsiga och ovilliga att samarbeta med världssamfundet av både Aftonbladet och Dagens Nyheter. Serberna trotsade världen och tog det de ville ha. Med ett enskilt undantag i Dagens Nyheter skiljdes inte civila serber från serbiska myndigheter eller enskilda band av krigsförbrytare, samtliga fick benämningen "serber". Då serbiska styrkor vann enstaka slag eller avancerade längre in i Bosnien beskrevs detta som en seger för "serberna". Denna porträttering av Serbien och serberna kan till viss mån tillskrivas propagandakriget vilket gjorde det svårare för journalister att få tillgång till sammanhängande information om krigets händelser. Bristen på information tillsammans med ett behov av enkla och lättförståeliga nyhetsartiklar gav rimligtvis inte journalister något anmärkningsvärt svängrum när det kom till att nyansera och fördjupa sina reportage.

Under NATO:s bombningskampanj av Jugoslavien, fyra år efter händelserna i Srebrenica, visade dock undersökningen på en högre grad av nyansering gällande porträttringen av serberna såväl som konflikten i helhet. Under denna period drog både Aftonbladet och Dagens Nyheter en tydlig skiljelinje mellan den serbiska regeringen, serbisk militär och det serbiska folket. Av båda tidningarna utpekades den serbiska regeringen under Milosevic som en av krigets främsta marodörer, det var de som stod till svars för hundratusentals civila serbers och kosovoalbaners lidande. I denna kontext blir det serbiska folket inte ett föremål för negativa porträtteringar baserade på särskilda etniska karaktärsdrag, utan de beskrivs helt enkelt som vanliga, lidande människor som lider under en hänsynslös diktator. Förändringen i attityden gentemot Serbien och serberna kan bland annat bero på en ökad tillgång till information, och därmed en ökad förståelse för konflikten, dess förlopp samt dess olika

aktörer. Den kan även ha sin grund i att NATO:s bombningskampanj ledde till så pass stor civil skadegörelse att kampanjen helt enkelt inte gick att ignorera eller porträttera på något annat sätt än negativt. Med andra ord var det väldigt svårt att förmedla någonting annat än att det pågick en kamp mellan NATO och Milosevic på bekostnad av civilt lidande.

Denna essä har sitt ursprung i min B-uppsats om samma ämne. Efter arbetet med uppsatsen kan jag förstå varför mina släktingar känner att de, i egenskap av att vara serber, har betraktats som Europas svarta får. Trots det vill jag påpeka att detta inte är lika självklart som de kanske vill hävda. Folkmordet i Srebrenica utfördes mycket riktigt av bosniska serber. De som utförde denna illgärning och tog livet av tusentals oskyldiga bosniaker är krigsförbrytare. Problemet med rapporteringen av detta våld var att man generellt sett inte skilde mellan serbiska krigsförbrytare och serbiska civila, och förklarade krigsbrottet med att serberna var mer mottagliga för våld än andra européer. Samma retorik användes av NATO mot slutet av 1990-talet för att rättfärdiga bombningarna av Jugoslavien. Fram till denna punkt går det att urskilja ett visst förakt gentemot serberna. I takt med att NATO i högre grad började bomba civila mål drogs serberna in i den europeiska kulturella gemenskapen och benämndes även som europeiska medborgare. Däri landade man också i uppfattningen om att lidande är universellt, och att serberna är ett folk likt vilket som helst.